

«Παγώνει» το Βυζαντινό Μουσείο

Της **ΓΙΟΥΛΗΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

1914-2014: Ένας αιώνας συμπληρώνεται φέτος για το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας και ένας καινούργιος μόλις ξεκινάει, με κάποιες όμως δυσάρεστες εκπλήξεις. Σύμφωνα με το νέο οργανόγραμμα του υπουργείου Πολιτισμού, όπως μας λέει η σημερινή διευθύντρια του μουσείου, κ. Αναστασία Λαζαρίδου, τα δύο νευραλγικά τμήματα του Β&Χ Μουσείου, το δραστήριο τμήμα εκπαιδευτικών προγραμμάτων και το τμήμα περιοδικών εκθέσεων, στο οποίο εν πολλοίς οφείλεται η κατακτημένη εξωστρέφεια του μουσείου, οδεύουν προς κατάργηση.

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Για πολλά χρόνια μια παρανόηση περιέβαλλε το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας. Στην αντίληψη πολλών ήταν ένα «ιεροποιημένο» μουσείο ειδικού ενδιαφέροντος. Χρειάστηκε ο νέος σχεδιασμός που έγινε σε δύο περιόδους, το 2004 και το 2010, με βάση όλα τα σύγχρονα μουσειολογικά εργαλεία, αλλά και στοιχεία πολιτιστικού μάρκετινγκ, για να παρουσιαστεί αναβαπτισμένο, ελκυστικό, επικεντρωμένο στις προσδοκίες του σύγχρονου επισκέπτη και κυρίως εξωστρεφές.

Η εξωστρέφεια ήταν το βασικό μέλημα των περισσότερων διευθυντών. Το μεγάλο άνοιγμα στην κοινωνία έγινε από τον Δημήτρη Κωνσταντίο, ο οποίος ρηξικέλευθα, και πρώτος ίσως σε επίπεδο κρατικών μουσείων, παρουσίασε την επανέκθεση των μόνιμων συλλογών. Παράλληλα, μέσα από περιοδικές εκθέσεις όπως αυτή του 2009 με τίτλο «Warhol/Icon - Η δημιουργία της εικόνας», στερώσε έναν εξαιρετικά γόνιμο διάλογο με τη σύγχρονη τέχνη. Τι μπορεί λοιπόν να σημαίνει η κατάργηση αυτών των δύο τμημάτων; Με αυτήν την ερώτηση, ξεκινήσαμε τη συζήτησή μας με τη διευθύντρια του μουσείου, κ. Αναστασία Λαζαρίδου

«Σήμερα, τα περισσότερα ελληνικά μουσεία λίγο ή πολύ έχουν πια μια δηλωμένη εξωστρεφή δράση. Ακολουθείται ένας διαφορετικός δρόμος και πρέπει να συνεχίσουμε προς αυτήν την κατεύθυνση. Δεν μπορεί στις μέρες μας τα μουσεία να είναι αποκομμένα από την κοινωνία, η οποία τα στηρίζει και τα χρηματοδοτεί. Δεν μπορώ να φανταστώ ένα μουσείο να έχει διαφορετικό ρόλο. Τι είναι ένα μουσείο; Πρωτίστως εκπαιδευτικά προγράμματα και περιοδικές εκθέσεις. Ειδικά οι περιοδικές εκθέσεις είναι το *sine qua non* της πολιτικής του Β&Χ Μουσείου. Τώρα, το πώς κινείται είναι θέμα εσωτερικής διοίκησης».

Με ένα κοφτό «όχι», η κ. Λαζαρίδου απαντάει στην ερώτηση αν για τις προγραμματισμένες αλλαγές ζητήθηκε η γνώμη της. Έχει όμως πολλά να πει για τα οικονομικά του μουσείου, τη σχέση με το κράτος, τις χορηγίες. «Να ξεκινήσουμε από το γεγονός ότι κανένα μεγάλο μουσείο στον κόσμο δεν μπορεί να είναι οικονομικά αυτόνομο. Ακόμη και το Λούβρο, ένα μουσείο που σε μεγάλο βαθμό ορίζει τις τύχες του μουσειακού κόσμου, έχει μια σχέση με το κράτος. Από την άλλη πλευρά, δεν γίνεται ένας τέτοιος χώρος, ειδικά στο σημερινό οικονομικό περιβάλλον, να περιμένει

παθητικά και νοσηρά από τον κρατικό φορέα, διότι δεν είναι υποχρεωμένος ο κρατικός φορέας να μπορεί να παρακολουθεί τα ανοίγματα του μουσείου. Ας το δούμε και έτσι. Η πολιτική ενός μουσείου, η οποία συγκροτείται πάντοτε με γνώμονα το κοινωνικό όφελος, δεν είναι δυνατόν κάθε φορά να πρέπει να εμφανίζεται πειστική στον εκάστοτε κρατικό μηχανισμό.

»Όσον αφορά τις χορηγίες το τοπίο είναι εξαιρετικά δύσκολο. Έχουμε την τύχη ακόμη να έχουμε τα ΕΣΠΑ στο μουσείο. Δεν μπορώ να φανταστώ το μουσείο χωρίς τα ΕΣΠΑ. Και δεν μπορώ γενικότερα να φανταστώ τα μουσεία του πολιτισμού χωρίς τα ΕΣΠΑ. Προς το παρόν, λοιπόν, δεν έχουμε αλλάξει δραματικά την πολιτική των επιλογών μας. Δεν θέλω να σκεφτώ τι θα γίνει τα επόμενα δύο-τρία χρόνια, αλλά φοβάμαι πολύ».

Εν τω μεταξύ χάνονται λαμπρές ευκαιρίες. Αρκεί μια επίσκεψη στο πωλητήριο του Β&Χ Μουσείου. «Το πωλητήριο είναι ένα πάρα πολύ σοβαρό θέμα. Συμπορευόμαστε με το ΤΑΠΑ (Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων) γιατί δεν γίνεται αλλιώς. Εμείς αγωνιζόμαστε με κάθε τρόπο για να έχουμε πάντα στις εκθέσεις μας καταλόγους. Τα πωλητήρια μιας έκθεσης όμως δεν είναι μόνο ένας κατάλογος. Είναι πάρα πολλά πράγματα που μπορούν να φέρουν σημαντικά έσοδα στο μουσείο. Γιατί να τα χάνουμε; Και ξέρετε, επειδή μου αρέσει να διαβάζω τα σχόλια στο βιβλίο των επισκεπτών, είναι πολλοί οι επισκέπτες που επισημαίνουν τις ελλείψεις. Όσο το μουσείο δεν έχει μια αυτονομία ως προς το πωλητήριο, αναγκαστικά είμαστε αλυσοδεμένοι στο ΤΑΠΑ. Αλλά πρέπει κανείς να σταθμίσει τι σημαίνει να συμπαρατάσσεται και τι να αυτονομείται. Αυτό είναι το στοίχημα».

Μία από τις φράσεις που ακούμε συχνά τον τελευταίο καιρό είναι η «σύζευξη πολιτισμού - τουρισμού», επισημαίνουμε στην κ. Λαζαρίδου. «Δεν πιστεύω ποτέ ότι καμία μεταφορά μοντέλου από το εξωτερικό, σε κανένα πράγμα, μπορεί να λειτουργήσει. Πρέπει κανείς να ξέρει πολύ καλά πού βρίσκεται, να σέβεται την ιστορία του χώρου, του τόπου και να πηγαίνει στοχευμένα έχοντας πολύ σοβαρή γνώση για την κοινωνική σύνθεση αλλά και για το ποιους περιμένει ως τουρίστες. Εγώ θα ήθελα πάρα πολύ να οργανωθεί σοβαρά το θέμα του πολιτιστικού τουρισμού. Συντεταγμένα, με αρχές και όρους που θα διέπουν τον πολιτιστικό τουρισμό. Με μεγάλο σεβασμό στους χώρους, αλλά και χωρίς να ξεχνάμε ότι ζούμε σε μια καταναλωτική κοινωνία. Έχουμε ακόμη μεγάλο δρόμο να διανύσουμε προς αυτήν την κατεύθυνση».

«Ποιες είναι οι μεγάλες σας αγωνίες;» ρωτάω την κ. Αναστασία Λαζαρίδου. «Η μεγάλη μου αγωνία είναι οι άνθρωποι του μουσείου. Να μη χάσουν τη δουλειά τους. Αλλά και να διατηρηθεί ο σεβασμός για το μουσείο και την ιστορία του. Θέλω να μπορώ να φαντάζομαι το μουσείο και τα επόμενα 100 χρόνια...».

Η έκθεση - αφιέρωμα στον Θεοτοκόπουλο

Το καλοκαίρι η επισκεψιμότητα «χτύπησε κόκκινο», μας λέει η κ. Λαζαρίδου. Φυσικά σε αυτό συνέβαλε και το διευρυνμένο ωράριο, με τη διευθύντρια του μουσείου να τονίζει: «Δεν μπορώ να φανταστώ το μουσείο να κλείνει ξανά στις τρεις το μεσημέρι».

Αυτήν την περίοδο όλοι δουλεύουν πυρετωδώς για την έκθεση - αφιέρωμα στον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο, στο πλαίσιο του έτους Θεοτοκόπουλου, 400 χρόνια από τον θάνατο του ζωγράφου. Είναι μία από τις πολλές που θα παρουσιαστούν σε

διάφορα μουσεία της χώρας. «Χαίρομαι πάρα πολύ που η χώρα μας οργανώνει αυτές τις εκθέσεις, για πρώτη φορά με έναν συντεταγμένο τρόπο. Η Ελλάδα δίνει έτσι τη δική της απάντηση στο θέμα του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου», σημειώνει η κ. Λαζαρίδου.

«Σε ό,τι αφορά την έκθεση του Β&Χ Μουσείου, πιστεύω ότι σε επίπεδο έρευνας και κατάθεσης καινούργιων απόψεων θα είναι πολύ σημαντική. Με έργα δικά μας αλλά και δάνεια από το εξωτερικό και από σχεδόν όλες τις εφορείες της χώρας, επιχειρούμε να πλέξουμε τον ιστό της κοινωνίας της Κρήτης, αναφερόμενοι σε όλα τα επίπεδα της ζωής και παρουσιάζοντας ακόμη και τα θέματα της ετεροδοξίας και του καλλιτεχνικού περιβάλλοντος, τα οποία πολύ στενά συνδέονται με την εποχή του Δομήνικου. Έτσι, ο επισκέπτης θα μπορέσει να κατανοήσει με ποια καλλιτεχνική σκευή αυτός ο αναμφισβήτητα προικισμένος καλλιτέχνης προχωράει παρακάτω».

Γ. Ε.

Ας προσθέσουμε στα παραπάνω ότι στο Μουσείο Ακροπόλεως έχει αποβληθεί η βυζαντινή και οθωμανική ιστορία του Ιερού Βράχου, ο οποίος είναι ιερός στη συνείδησή μας, ή τουλάχιστον των Αθηναίων, κυρίως λόγω της σημασίας του στη μακρά περίοδο που διαρκεί από το 500 (+-) μ.Χ. έως σήμερα. Η υποτιθέμενη δικαιολογία για τη βυζαντινή απουσία είναι ότι τα σχετικά ευρήματα εκτίθενται στο Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας. Άρα, σύμφωνα με αυτό το ευφυολόγημα, θα έπρεπε να συγγενέψουν τα δυο μουσεία, να παραπέμψει το Μουσείο της Ακρόπολης τον επισκέπτη στο Βυζαντινό, και οπωσδήποτε να ενισχυθεί το Βυζαντινό με όλα όσα χρειάζονται ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του κοινού. Αντ' αυτού, το Υπουργείο Πολιτισμού άλλα αποφασίζει. Το Βυζάντιο πάντα θα μας βαραίνει.

ΜΚ

Φώτης Κόντογλου, ένας από τους συντηρητές του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου Αθηνών